

ZORA

GLASILO KATOLIŠKO- NARODNEGA DIJAŠTVA

LETNIK XIV. ŠT. 7.

:: :: PRILOGA :: ::
SREDNJEŠOLEC.

UREDNIK M. BOŽIČ.

ZORA IZHAJA VSAK MESEC
20 EGA TER STANE CELO-
LETNA NAROČNINA K 4[—],
:: ZA DIJAKE K 2[—]. ::

KATOLIŠKA TISKARNA, LJUBLJANA.

Vsebina:

	Stran
„Satura lanx“. Spisal J. Puntar.	97
O pomenu grškega pouka na srednjih šolah. Spisal J. Osana (Dalje)	100
„Radikalizem“ (Dalje)	104
Resolucije zagrebškega sestanka	107

Visokošolsko dijaštvo:

Camera obscura	108
--------------------------	-----

Glasnik:

„Zarja“. — „Akademija Sv. Karla“. — Slovenska dijaška zveza. — Iz „Zarje“. — Knjižnica „Slovenske dijaške zveze“. — Živinozdravniška visoka šola	111—112
--	---------

Priloga „Srednješolec“.

1508—1908!	49
„Cesti“, „Pomladna romanca“. Zložil Jason Vasiljev. — „Večer“, „Misli“. Zložil St. P. — „Pod topoli“, „Materi“. Zložil Jason Vasiljev	51—52

Srednješolsko dijaštvo:

Iz Ljubljane. — „Svobodna misel, svobodna šola, svobodna vzgoja“. — „Mladost“. — Verska vzgoja na srednjih šolah. — Korak dalje!	53—55
--	-------

Razno:

Gojimo umetnost. — Ocena gradiva. — Poziv	55—56
---	-------

Slovenska dijaška zveza, Ljubljana, Franciškanske ulice. — Slovensko kat. akademično društvo „Danica“, Dunaj, VIII., Schönborggasse 9, IV., 24. — Slovensko katol. akademično društvo „Zarja“ Gradec, Leechgasse 30. ◇◇
 Uredništvo „Zore“: phil. Mirko Božič, Dunaj, IX., Waisenhausgasse 16. ◇◇

Naročnina naj se blagovoli pošiljati potom čekov pošt. hran., ali pa po nakaznici na upravništvo „Zore“, Ljubljana, pisarna Katoliške tiskarne.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Podlesnik.

Dijaštvo in gledišče. Umestno bi bilo, ko bi se tudi pri nas uvedle gledališčne predstave za dijaško mladino. Čita in analizira klasike, a kako redko jih vidi na odru. Za estetično izobrazbo skrbi Krpanova kobila in šentflorijansko pohujšanje. Pa se čudimo, da izginja zmisel za pravo lepoto in idealizem iz mladine. Slovensko dijaštvo ni samo krivo, ako ploska, kadar je najmanj treba, bije ob tla in na druge načine daje duška svojim čustvom. Kdo ga vzgaja estetično? Kdo uči finosti in takta? Če ni vzgoje, tudi rezultatov ni. Répertoire slovenskega gledališča že celo ne more vzgojiti dijaštva, naj mu še izkvari isti okus, ki ga je dijak prinesel z doma. Ob sobotah naj bi se v bodoče prirejale večkrat najboljše klasične drame samo za dijake!

* * *

Ateizem in praznoverje. V času, ko se tako množe glasovi, da je verski čut le znak zaostalosti, vera neprimerna in nepotrebna stvar, brezbožnost edino pravo svetovno naziranje, vsaka misel na posmrtnost in kar je ž njo v zvezi reakcionarnost, skratka vse nadčutno le nekako strašilo za — otroke, pa nam pozitivno verujočim nekako dobro de, če moderni človek vkljub svoji prosvitljenosti in eksaktni vedi ob gotovih trenutkih okrog sebe vidi — strahove. Ako je vse tako gotovo ničevno in prazno, čemu strah in bojazen? Kje je tista gotovost prepričanja, da je vse le prazen nič, izmišljotina? Nam se zdi vse vpitje le dokaz, da moderni človek tava v temi in z vpitjem skuša pregnati strah in nemir iz — svojega razdvojenega srca. Moderna revija »Türmer« 1908. str. 810, piše: »Kakor starost ne varuje pred norostjo, enako tudi ateizem ne pred praznoverjem. Prej bi lahko trdili o nasprotnem, prečesto smo opazovali, da je to skoro že redovito. Tudi Zola nam je za to lahko priča. O njem pravi R. Guerrier, da »je izkušal pregnati iz svojih misli bivanje Boga« in »sploh zanikaval vse nadčutno«. Toda mi vidimo, da ta veliki človek pripisuje veliko važnost številoma tri in sedem. Vidimo ga, kako otipava zvečer pred počitkom s pretirano natančnostjo pohištvo. Vidimo, kako ga ob blisku in gromu stresa malone otroška bojazen. Smrt prijatelja Flauberta in matere ga je spravila iz ravnotežja. Nikdar več ni stopil k oknu, raz katero so spustili na tla rakev. Sam pripoveduje: »Od tega dne vlada med nami vedno misel na smrt. V naši spalnici gori celo noč svetilka in često, kadar se še enkrat ozrem na svojo ženo in ta še ni zatisnila oči, čutim, da i ona misli, kar jaz mislim, in molče se spogledava, ker nama čut prizanesljivosti ne dovoljuje, da bi spregovorila. O, ta misel je grozna! Tuintam skočim ponoči iz postelje z obema nogama in stojim nekaj časa kakor pribit v nedoumljivem strahu.« Znano, da sta oba umrla zelo tragično: zadržala sta se v spanju, ker sta pozabila otvoriti oddih pri peči . . . Spomnili smo se popotnika sredi gozda v polnočni uri. Žvižgajoč in pojoč hiti veselo naprej. Res? Zakaj . . .???

Našim »Svobodašem« in »Omladinašem« seve jako bagatelno, lahko tudi vprašanje. Je pač velika razlika med duševnimi velikani in — pritlikavci. To pa le tako mimogrede.

* * *

Naše vžigalice! Naša ljudska organizacija ima svoje vžigalice. Založila jih je »Slovenska krščansko-socialna zveza«, ki bo čisti dobiček dala obmejnim Slovencem. Posebno važno je pri teh vžigalicah, da ves čisti dobiček gre za naš skupni namen, ne pa v žep kakega založnika. Vsakogar izmed nas je zato častna dolžnost, da rabi odslej le te naše vžigalice, ki se dobivajo povsod v dosedaj med nami običajnih oblikah. Ob enem naj bodo te vžigalice tudi vidno znamenje vseh naših somišljenikov! Spoznali jih bode po napisu »V korist obmejnim Slovencem« in po dveh v bratsko pomoč segajočih rokah, ki oklepajo slovensko trobojnico. Slovenski moške in fantje, slovenske žene in dekleta, skrbite, da prodro te naše vžigalice v zadnjo gorsko kočico, osvojite jim srca vseh, vznemirite ž njimi ogenj bratskega domoljubja. **Zahtevajte naše vžigalice »V korist obmejnim Slovencem« v vseh prodajalnicah, v vseh tobakarnah, v vseh gostilnah!** Naj ne bo našega somišljenika, naše somišljenice, ki bi tega

ne storila! Vžigalice »V korist obmejnim Slovencem« se naročajo z naslovom »Vodstvo slovenske krščansko-socialne zveze v Ljubljani, Kopitarjeve ulice št. 2.« Po redu, kakor nam bodo dohajala naročila, v istem redu bomo razpošiljali naročene zaobje. Še enkrat prosimo vse naročnike, vse čitatelje, da izvrše poziv: Naše vžigalice, to vidno naše skupno znamenje, v vsako slovensko hišo, v vsako našo rodbino !

„Satura lanx.“

Spisal J. Punec.

Sprožiti hočem nekaj misli, kakor se mi ravno porajajo.

Tožili smo že, da delo S. D. Z. ni dovolj uravnano, da pomanjkuje pravega organizovanega dela. Ako bi imela S. D. Z. do srede junija zagotovljenih vsaj deset dobro pripravljenih predavanj, bi jih potem prav lahko spravila v obliko cikla. Mislim, da bi se dal o počitnicah že s tem številom otvoriti »tekoči tečaj«, ako bi v gotovem redu na istih krajih drug za drugim predavali člani »Zveze«. Najprej bi začel tisti, ki je prvi dolčen, za njim drugi, za tem tretji itd. Z malim presledkom bi pričeli drugje z isto stvarino v isti vrsti. Tako bi bil izveden že v dveh krajih omenjeni »tekoči tečaj«. Ako bi pozneje zopet pričeli kje drugje, bi nastal tretji tečaj. Ako bi se priglasilo petnajst predavateljev, bi bilo mogoče predavanje tako urediti in razvrstiti, da bi tri serije po pet predavateljev s tremi nastopi dale devet tečajev ali 45 predavanj. Čim več predavateljev, tem več tečajev bi bilo mogoče oživiti. Ako bi se določili tudi kraji z gotovim namenom v gotovi vrsti, bi se razvila na ta način nekaka »kulturna črta«. Prednost tega načina poljudnih predavanj bi bila za člana »Zveze« v tem, da bi predaval tisto stvarino na raznih krajih pred vedno novim občinstvom. Koliko novih misli bi se mu pri tem porodilo, če bi še povsod sledila prav neprisiljena in preprosta debata! To se mora izzvati. Ljudje treba prisiliti, da obsujejo predavatelja z vprašanji in opazkami.

Ko bi S. D. Z. dobila desetero predavateljev, bi stopila potem v dogovor s S. K. S. Z. v Ljubljani, oziroma z njenimi pododbori na Štajerskem, Goriškem in Koroškem. S temi bi se dogovorila o vsem, kar bi omogočilo take tečaje, posebno glede stroškov itd.

Da poživimo in res organizujemo svoje delo, je nujno, da čimpreje zasnujemo pododbore povsod, kjer je vsaj četvero ali petero članov »Zveze« v bližini. In vsak način pa se morajo osnovati kar najpreje pododbori za Notranjsko (vipavsko okrožje, idrijsko-logaško-cerkniško-postojnsko okrožje), Gorenjsko, Dolenjsko. Če je mogoče, naj se isto zgodi tudi na Štajerskem, Goriškem in Koroškem. Tovariši abiturienti naj prav gotovo vsi pristopijo v »Zvezo« in prično z delom. Prineso naj med starejše somišljenike prepotrebne ognja.

Misliti moramo tudi, da zasnujemo posebne odseke, ki prevzamejo gotovo delo. Treba je delo deliti. Treba je statističnega, obrambnega, organizacijskega, knjižničnega, predavateljskega odseka. Potreben bi bil gotovo tudi dijaško-socialni.

Pred vsem nujen se mi zdi gledališčni odsek, ki naj bi ukrepal o gledaliških prireditvah, zabavah itd. Ali bi ne mogli enkrat tudi v Ljubljani prirediti n. pr. »Divjega lovca«, »Za pravdo in srce« itd.? Da, celo v deželnem gledišču naj bi vsaj enkrat napravili ceneno ljudsko predstavo, ako le mogoče sami člani S. D. Z. v korist obmejnim Slovencem, drugikrat v korist S. D. Z., ki naj bi morala vsaj dve tretjini dobička porabiti za potovalne knjižnice ob meji. Ali to ne bi bilo mogoče v nedeljo popoldne? Čemu pa imamo deželno gledišče? Tudi širnim ljudskim slojem mora biti odprto. Dijaštvo pa naj i na tem polju nastopi kot vzgojitelj in kulturni delavec. Nemško dijaštvo je tu pred nami. Torej, vse naše najboljše igralske moči na oder! Začnimo tudi na tem polju z reformami od spodaj navzgor. Somišljeniki, pripravljajmo se!

Pododbori in odseki bi razbremenili odbor, ki bi izvrševal le upravne zadeve in preskrbljeval potrebne pripomočke. Na občnem zboru »Zveze« morajo že letos biti poročila zasnovanih odsekov in pododborov. Če ne, se morajo isti dan osnovati in začrtati si svoj program. — Veselje me navdaja, ko zrem mladino v telovadnih odsekih, krepko razvijajočo se njeno organizacijo. Somišljeniki, tu je polje za naše delo. V sredo med mlade vrste! Za iste vzore se borimo mladi akademiki in drugi somišljeniki dijaki, kot se bori preprosta mladina v mestih in po deželi. Demokratje smo — med njo je naše mesto. V prvih vrstah bi moral stati katoliški akademik.

Akademična in kmečka mladina kot ena mogočna četa: to naj znači bojno vrsto. Vsako leto naj bi S. D. Z. priredila skupno zborovanje z »Mladinsko zvezo«. Mladina skup! Pri delu za krepak narod moramo vsi brez razlike v naobrazbi ali stanu biti ena sama samozavestna četa: prava, oživljena »Ilirija«, mlada »Vseslovenija«!

In ravno vsi tisti, ki zro okrog sebe le samo slabo, samo nazadovanje, ki jih mori dvom o bodočnosti svojega naroda, ravno ti morajo med mlade vrste, da se poživijo njihov idealizem ob kipenju mladih sil in veselju radostnih src. Jeszcze Polska nie zginieła!

Kdor ima le še nekaj dobre volje, smisla za narodno delo, mora stopiti sedaj v S. D. Z. Delavnih, porabnih ljudi nam je vedno bolj treba. Nam veljaj načelo: »Kdor hoče biti velik kritik, mora biti še večji mojster!« Najhujši naš nasprotnik je, ki le kritizira, a vsako pozitivno delo odklanja! Ko ubija veselje in energijo drugim, krije za svojo kritiko svojo — nezmožnost. Dela, dejanj nam je treba, kritiko pa najboljše volje prepustčajmo svojim ljubeznivim in predobrotnim nasprotnikom, Ti so mojstri v tem in imajo talent. Mi bodimo mojstri v delu!

Le kdor se izkaže kot neumoren, požrtvovalen delavec, uživaj priznanje. Priboriti si mora v tem med enakimi »prvaštvo«. Prvak pri delu

— čast mu! Medsebojna ljubav, podpora in zaupanje rodi uspehe, drugo razdira. Nas čaka ogromno dela. Zato pa potrebujemo discipline tembolj, čim se večja število somišljenikov. Kjer ni te, tudi pravega dela, tudi uspehov ni. Kdor bi tu grešil in zanašal med nas prepire, je odgovoren za vse neuspehe, za vse nestorjeno delo.

V naših rokah je zmaga. To je prav gotovo. Iz male četice se je razrastla vojska. Vojska brez discipline je v posmeh sovražniku, sicer v trepet! Lahko se danes čudimo odločnemu nastopu trinajstotrice somišljenikov na vseslovenskem dijaškem shodu leta 1898 v Ljubljani. Okrog 200 nasprotnikov proti 13! In moralna zmaga je bila na strani mladih neustrašenih boriteljev za iste ideje, ki so vodnice danes stotinam somišljenikov! Le desetino tiste odločnosti, neustrašenosti in samozvesti, in zmaga je v nekaj letih naša, in če bi se vsi »napredni« elementi zarotili!

Delo, delo in zopet delo!

V tem znamenju je rešitev in zmaga! Krepka organizacija v znanstveno-literarni smeri je nujna. Vseučilišče zahtevamo i mi, a kako se pripravljamo? Nasprotniki bodo zasedli prva mesta, mi — — —? Ali ni potrebno tudi na to misliti?

Ko gledamo nazaj v dijaško zgodovino, kaže razvoj to-le dejstvo: le od spodaj gori se je vršila med slovenskim dijaštvom reforma visokošolskega in slovenske inteligence. To priča »klerikalna« secesija, priča tudi »radikalna«, priča tudi najnovejši pojav med liberalnimi srednješolci. — V novi literarno-znanstveni smeri mora istotako priti reformatorični val na vseučilišče in vplivati dalje. Tekoča doba razvoja mora nositi znak znanstveno-literarne prenovitve. Organizacija znanstvenega in literarnega dela! Nove, krepke, zdrave in pozitivne literarne struje nam je treba. Karikatur in mehkote smo že prenasičeni. Tudi literatura zadobi pozitivno smer! Čas je že.

Scmišljeniki po srednjih šolah, premišlujte to! Sveže delo v teh smereh naj bo velik dan vstajenja za slovenskega bodočega literata in znanstvenika. Dijaštvo v prve vrste! Kaj smo že sklenili na zagrebškem sestanku? Poišči vsakdo resolucije in skušaj jih tudi v tem oziru uresničiti.

Lepa je naša domovina, a ozke so njene meje, vedno ožje postajajo, čimbolj se nam hoče širnega polja za naše ideje. Idealnost naša mlada hoče višjih idealov. Višji ideal kot kultura lastnega naroda je kultura slovanska. In kako razbita na koščke je danes! Poznamo germansko, tudi italijansko, svojo le malo, a koliko — slovansko? Kako zblížati rodove v mogočen kulturni krog? Ni mogoče? Zagrebški sestanek govori, da je. Razširimo meje svojim vzorom in obsežimo z mislimi tudi Čehe, Poljake itd. — V močno slovansko katoliško dijaško organizacijo naj se razraste naša organizacija. Na temelju krščanskih idej in organizovanega dela v tem smislu delajmo Slovenci, Hrvati, Čehi, Poljaki in drugi vsak zase in za vse, pa mora gotovo nekoč nastopiti zblížanje slovanskih kulturnih krogov.

Ako se ne motim, se bliža z bližanje slovanskega katoliškega dijaštva. Slovenci moramo biti v prvih vrstah, ker rabimo pridobitve sorodnih rodov, če hočemo imeti svojo slovensko in slovansko kulturo. Kulturna doba pa vstaja tudi Slovencem!

Prihaja vstajenja dan, katoliški Slovan, naprej na plan!

O pomenu grškega pouka na srednjih šolah.

Spisal J. Osana. — Po predavanjih univ. prof. dr. v. Arnima. — (Dalje.)

Grški narod in njegova literatura je v zgodovini človeštva čudovita prikazen, ki se z njo ne da primerjati nobena druga več. Kajti samo Grki so dosegli za tedanji čas najvišjo stopinjo kulture in bili najtemeljitejši raziskovalci na vseh poljih duševnega življenja, znanstvenega in umskega. Oni so dali človeštvu prve pojme v najrazličnejših strokah, prvi obdelovali najtežje modroslovne probleme in jim dali podlago, ki jo uporabljamo — le bodimo odkritosrčni! — še dandanes! A bili so tudi ljudje umetniško naobraženega duha in rahlega čustvovanja, bili so možje, ki so imeli nenavadno globok vpogled v človeško naravo in fin čut za vse njene moči in strasti.

Torej je popolnoma naravno, da so postali učitelji človeštva v vsem njegovem ideelnem in materielnem življenju. Brezdvomno je za mladega človeka največje koristi, da spozna to prvo udejstvovanje človeškega duha! S tem smo pa zadeli na kočljivo vprašanje, kakšen naj bo pouk v grškem jeziku!

Spoznavanje tega važnega dela zgodovine človeštva nikakor ni najlažje! Treba je premagati mnogo težkoč in grizti zeleno lupino oreha, predno pridemo do sladkega jedra!

Pri tem napornem trudu morabitiiučitelj gotovo glavna opora učenca in le z njegovo pomočjo bo dosegel slednji vsaj v glavnih potezih svoj namen. A tu je pred vsem neobhodno potrebno, da ima učitelj sam smisla za vse delujoče sile in moči v človeškem življenju, da poda učencu ves krasnobarvni vzorec in ne samo ene rdeče niti. Da bo učenec umeval grške pesnike, mora biti učitelj sam globoko umetniško naobražen. Kajti umetniški užitek je odvisen od izobrazbe in učitelj mora v to učenca vzgajati in mu zbuditi čut za lepoto!

Da pa more učitelj to doseči, mora se prilagoditi mišljenju in pojmovanju učenca! Na tej podlagi je treba dalje zidati! Zato je humanistični pouk vse kaj drugega kot matematični ali naravoslovni. Kajti pred seboj imamo odprto knjigo zgodovine, in tu se nam ne gre za to, da določimo samo objektivna zgodovinska dejstva.

Sama dejstva so le prazna šara! Pomen zgodovine obstoji v tem, da nam stopajo pred oči vedno isti problemi. Umevanje notranjega stika zgodovinskih dejstev in njih razlaga — subjektivni faktor — to je glavni pomen. Zgodovinski problemi se nam kažejo sedaj tako, sedaj drugače, in ta njih raznobarvna obleka nam jih dela le še zanimivejše, da prodiramo globlje vanje in iščemo nove faktorje v njih. Zgodovinska raziskavanja dovajajo vsakogar do prepričanja: de te fabula narratur! Poimovanje zgodovinskih osebnosti in dogodkov pa mora izvirati iz življenja polne, samozavečne globine!

Lepa, celotna slika razvoja človeškega duha naj bo namen pouka v grščini! Temu namenu pa odgovarja grška literatura kot nalašč. Kajti tu ni treba biti učitelju v skrbi glede primerne snovi, ki naj jo poda učencu! Homer, Pindar, Sofoklej, Evripid, Tukidid, Demosten, Platon, Aristoteles mu dajejo ogromno zbirko del, pomembnih glede literarne oblike in vsebine. Treba je samo zajemati! Ako pa hočemo iz tega neizčrpne vira mnogo pridobiti, moramo mnogo čitati! Pri tem zademo v današnjem sistemu grškega pouka na precejšnje ovire. Da moremo literarna dela s pridom čitati, treba nam je znanja jezika. Tu pa se je vgnjezdila jako neprimerna analogija z latinščino. Videli smo prej razlike med obema jezikoma; kako more biti v grščini ona stroga gramatična temeljitost na mestu kakor v latinščini! Tu je potreba reforme! Podati je treba drugo učno metodo, ki mora biti mnogo bolj naravna in primerna, da si pridobimo znanje grščine!

Vendar bi vtegnil kdo ugovarjati, češ, čemu naj bo mladini zgodovinski razvoj človeškega duha, mladini, ki potrebuje vendar trdnih postav in vzorov? Zakaj jo vzgajati za nezrelo kritiko?

Glede tega je pred vsem potrebno, da zna učitelj zbuditi v učencu spoštovanje pred velikim pesnikom; tudi bo lahko dosegel, da se učenec v svoji skromnosti zaveda, kako malo da je zmožen uničujoče kritike. Vendar pa to učenca ne bo motilo, da ne bi sam zase zavzel stališča nasproti avtorju, zlasti nasproti temu, kar njegovim navadam nasprotuje. Gotovo pa je, da se mladina nad malenkostmi ne izpodtika tako kakor poznejša doba; kajti mlad človek zahteva celoto! In ravno to je prav in podpirati je treba to stremljenje; potem bo učenec umetniško užival in dobil živahen estetičen čut.

Ako se je pa kljub temu zbudila v učencu kritika in nasprotstvo proti temu, kar je čital, je naloga učiteljeva, spraviti to kritiko v pravi tir ter jo voditi, da ne bo škodovala celotnemu vtisu. To je pa toliko lažje doseči, ako učitelj povdarja, da imamo proizvode davne preteklosti pred seboj in da so pesniki in drugi pisatelji vendar otroci svojega časa. Kako različno pa je naziranje, šege in navade starih, ako jih primerjamo z našimi!

Veliki pomen Homerjevih del ali atiške tragedije kot historični dokument v šoli docela pojasniti, je nemožno. Ali doseči se da to vsaj v glavnih obrisih. Koliko uporabnih opazk se lahko mimogrede napravi o tej ali

oni stvari! Treba je le zgodovinske zanimivosti zvezati z estetičnimi! Vendar naj čita učenec pesnika kot pesnika in ne kot zaklad starinoslovja. Slednje naj le prispeva k celotni mnogobarvni sliki, k celotnemu sestavu, ki je glavni namen! Le na ta način se bo začel učenec zavedati in zanimati za pomen stare kulture, ako bo dobil povsod celotno, dovršeno sliko!

Spoznanje dobrega je vedno v zvezi s spoznanjem zlega! Tako se tudi v estetiki ne da ločiti pojem lepega od pojma grdega. Zato je treba učenčevo kritiko voditi zlasti v tem oziru! Videli smo potrebo celotne slike in visoko stopinjo estetične dovršenosti grških pesnikov in pisateljev! Slika pa mora biti resnična in estetični užitek velikega pedagoškega pomena! **P r a v i** užitek je pa vedno v zvezi s pravo kritiko: kdor ne čuti nelepega, ne čuti tudi lepega, slika bo skažena in pojem stare kulture spačen!

Užitek je individualni **d o ž i v l j a j** in se ne da nadomestiti s **p r e p r i č a n j e m** o izvrstnosti pesnika. Kritika učenčeva je pa že znamenje užitka, veselo znamenje, da se je učenec poglobil v svojega avtorja. Pri tem začetku je treba učenca podpirati in ne prepustiti mladega duha nestrpni usodi gramatike, — le kot **p o s e b n a s t r o k a** je slednja zanimiva; kot stroka pa nima mesta v šoli! — kjer se slednjič ubije vsaka njegova sodba, ubije ves estetični užitek, ubije pa tudi ves pregled in individualnost, da se ne postavi tako iz lahka zopet na svoje noge!

Reforme v poučevanju gramatike, reforme v čitanju je potreba! Dobiti moramo časa, da **č i t a m o m n o g o**! Le potem je možno ustvariti si **ž i v o** sliko duševnega razvoja v mladostni dobi človeštva! Te žive slike pa nikakor ne dobimo po predstavah, kakor misli ogromna večina! Naj mi bo torej dovoljeno, izpregovoriti par besedi o **p r e s t a v a h**!

* * *

Ugovarjal bo marsikdo, češ, čemu se nam treba učiti grščine, da spoznamo lepoto grških pesnikov? Ali ne zadostuje, da jih čitamo samo v **p r e s t a v a h**.

Kdor misli, da se dá pesnika, ki je pisal v tujem jeziku, iz prestave zadostno spoznati, ta jo ceni previsoko. Kajti razumevanje je popolnoma različno od predstavljanja. Paradokсно se sicer glasi izrek, da je prestava smrt umevanja, a je resničen Original včasih lahko čisto razumemo in nam je vendar popolnoma nemogoče prevesti ga. Kot primer navajam tu *Παμπίτης*, delo slavnega fizika in matematika Arhimeda, ki ga je spisal v dokaz, da število peščenih zrn ni brezkončno, ampak da se dá vedno v določenem številu izraziti in naj bi bila svetovna kroglja še tako velika. Ali jassen je samo original, pri prestavi izgine ta jasnost. In vendar obstoji vsa umetnost le v tem, da je grški *μύθος* najvišja, nesestavljena številka.

Seveda moramo prestave uporabljati, ali najboljša prestava ni drugega kot sredstvo, da se učenec in učitelj medsebojno razumeta, nikakor pa ne more biti surogat za tuje duševne proizvode Zlasti pa ne za latinščino in grščino! Kajti prestava iz klasičnih jezikov je mnogo težja kot

iz modernih! Vzrok temu tiči v veliki razliki slovničnega sestava klasičnih in modernih jezikov in pa v razliki duševnega naziranja, ki se je ustvarilo tu in tam popolnoma druge izraze. Zato pa tudi pri prestavi ne dobimo drugega kot samo najpoglavitejše točke iz originala.

Pri vsaki prestavi smo nehoti prisiljeni voliti med natančno dobesednostjo in pa verno sliko vsebine. Včasih je mogoče do pičice natanko vsebino podati, ali v ta namen bi bilo treba vso obliko razrušiti in namesto prestave bi dobili dolgovезno opisovanje. Včasih pa bi lahko posneli tudi formalne posebnosti sestava: a tu trpi več ali manj vsebina.

Estetični učinek pesniškega proizvoda pa sloni ravno na tem, da se oblika in vsebina združita v enotno harmonično celoto. Včasih je oblika celo večjega pomena kot vsebina. Tu ne kaže drugega, kakor spretno lavirati med obema bregovoma.

Ne ravno majhna težkoča nastane takoj pri prestavi posameznih besed! Mnogokrat je nemogoče že pri zaznamovanju konkretno-nazornih stvari tuje izraze natanko prevesti z našimi! Koliko težje pa je predstavljati abstraktne pojme, ki si jih je dotični narod sam prosto ustvaril! Ti pojmi že torej po svoji naravi niso ustvarjeni za vse ljudi in so na drugi strani izšli iz svojevrstne posebnosti dotičnega naroda. Njegovi abstraktni pojmi se skoraj nikdar ne krijejo z onimi kakega drugega. Zato pa tudi prestave teh pojmov ne morejo zbuditi v bralcu ali poslušalcu one nazorosti, ki jo daje tuja beseda sama, ki se v nji največkrat mnogobarvno zrcali duševno pojmovanje.

Iz tega pa sledi jasno, da je nemogoče izpolniti vseh zahtev prestavljanja in biti vkljub temu čisto natančen. Mnogokrat se je treba oprostiti tega in onega, kar je nevažno, da pridemo toliko gotovejše do važnega. Kolikokrat pa je ravno to, kar se nam za razumevanje zdi stranskega pomena, velikanskega v estetičnem oziru! Tako vplivajo na celotni vtis popolnoma nove besede ali pa tudi čisto priproste besede v nenavadni zvezi, dalje tako imenovani »tropi in figure«. Te jezikovne oblike so otroci naravne živahnosti jezika: ni jih ustvarila umetna vzgoja šole! Jezik starih Atencev s svojimi tropi in figurami je podoben lesketajoči se mavrici, podoben velikanski zmrzli sneženi odeji, kadar jo obseva jutranje solnce. Tisoč in tisoč demantnih biserov se blesti v solnčni luči in mi gledamo z občudovanjem to čarobno lepoto! A samo gledamo in čutimo: prenesti je drugim ne moremo!

Koliko takih biserov se izgubi tudi pri prestavi! Ako jih prestavljavec ohrani v veliki množini, je lahko popolnoma zadovoljen! Opozarjam tu na krasne prestave grških tragedij profesorja Wilamowitza; ali strokovnjak vidi tu takoj, da komaj na pol dosega original, včasih niti toliko ne! Pri naivnih in neizobraženih ljudeh pa mora potem pesnik pokoro delati za vse to, kar je prestavljavec zakrivil.

„Radikalizem.“

(Dalje.)

Kdor pozna današnje razmere med dijaštvom na srednjih šolah, vsestransko razvit načelen boj med njim, si je že davno želel, da se kritično premotri ves idejni zaklad, vsa radikalna teorija. Nabrano gradivo se dotika malodane vseh važnih življenjskih vprašanj modernega časa. Njegova vsebina nas mora izzvati, da posvetimo v ka o s trditev. Potruditi se moramo, da napravimo iz njega — k o z m o s.

Ali bo mogoče ustreči v s e m zahtevam ali ne, je nepotrebno vprašanje. Če le dosežemo dvojni svoj namen, pa bomo zelo zadovoljni, namreč: prvič, da izzovemo ugovore nasprotnikov in zagovore somišljenikov, kratko razvnamemo kontroverze med srednješolskim dijaštvom in drugič, da povzročimo nadaljne razprave v našem listu glede poedinih vprašanj. Teh je mnogo in potrebno, da jih v posebnih člankih osvetlimo. Drugi namen je torej vzbuditi med nami samimi zanimanje za kritično obdelovanje življenjsko-važnih vprašanj. Naše razpravljanje naj torej zbudi obilo „kritičnega duha“, ki si ga radikalki tako dolgo in skoroda zaman žele tudi — v svojih vrstah. Gotovo nas bi veselilo, ko bi posegli s a m i v bitko in s svojo stvarno kritiko in ne dogmatičnimi neosnovanimi trditvami bili boj za jasnost in veljavnost svojih načel. Treba pač končno dognati, ali da pravo, trdno zagotovilo ravno v socialnih življenjskih problemih njihova „pozitivna“ etika ali „žendarmerijska morala“ krščanstva, kdo je bolj nevaren narodnosti „klerikalizem“ ali „narodni radikalizem“, kdo je vzvišenejši: moderni svetovni nazor naših radikalcev ali — krščanstvo!

Oglejmo si najprej točko „Postanek materije“ („Zora“ štev. 5.)

Analiza stavka:

trditev 1.: „po postanku kake stvari se povprašujemo le t e d a j, ako u v i d i m o, da ta stvar sploh nastaja,“

trditev 2.: „nastajanja materije pa n i dognal nihče,“

s k l e p e r g o: „zato je vprašanje po postanku snovi neprimerno samoobsebi odveč.“

Ker hoče cel stavek utemeljiti trditev, da vprašanje o postanku materije, s tem umevno tudi vprašanje o postanku sveta sploh, dalje vprašanje po povzročitelju tega sveta, s tem nujno v zvezi i vprašanje, da li je materija večna ali ne, ni upravičeno in n i potrebno, je za vsakogar jasno, da je vsebina, jedro stavka načelne važnosti. Saj se dotika svetovnega naziranja v najširšem pomenu. Vsa vprašanja svetovnega naziranja pa so v bližnji ali daljni sorodni zvezi in zato pomembna za nas pri celem nadaljnem raziskavanju.

Kritika odstavka.

Sklep mora biti prav, ako je zveza med trditvami (premisami) tudi prava. Kakšni sta označeni trditvi? (Mimogrede: tovarišem sedmošolcem priporočamo, da za vajo pri logiki poiščejo pravo formulo, po kateri bi se dalo dognati, je li sklep prav ali ne, in zakaj ne!). Ali drži logika v sklepanju?

Pretvorimo prvo trditev v z a n i k a n j e: „Po postanku kake stvari se ne povprašujemo tedaj, ako ne uvidimo, da ta stvar sploh nastaja.“ Ali se tu razum ne upira? Na prvi pogled že čutimo, da nekaj ne more biti v redu. Vsiljuje se vprašanje: „Ali se res povprašujemo po postanku kake stvari le tedaj, ako uvidimo, da ta stvar sploh nastaja.“ Le tedaj in nikdar sicer?!

Kaj znači „nastajanje“, „postanek?“ Vendar, da nekaj nekoč ni bilo, a potem bilo. Med „ne biti“ pa „biti“ so stavili stari (Grki) „nastajanje“, t. j. kar je in ni. „Postanek“ **nujno** zahteva („postulira“) tudi „začetek“ in če tega, potem tudi „konec“. Ako torej trdim, da je vprašanje o postanku materije „samoobsebi odveč“, trdim obenem istočasno, da je odveč in neprimerno i vprašanje o „začetku“ in „koncu“ materije. In veda je vendar doslej trdila, da je svet nekoč le nastal. Čuli smo svoje dni celo v Ljubljani govore gotovih gospodov, razlagajoče postanek sveta. Ga je li kdo uvidel, dognal? Veda vendar mnogo razpravlja o tem: njen odgovor je pač, da je svet nastal, dasi **neposredno** ni mogla dognati njegovega postanka. Izkustvo jo je dovedlo na podlagi logičnih sklepov to tega, da bi bilo neumno z a n i k a t i postanek sveta radi tega, ker nam ni mogoče videti, **opazovati** ves razvoj sveta od njegovega začetka do današnjih dni. Kdor bi radi tega zanikal potrebo vprašanja, je-li svet nastal ali ne, vsled tega, ker ne moremo uvideti njegovega nastajanja iz neposredne pričujočnosti, bi ga pomilovalno — pogledali. To je vendar za vsakogar evidentno, razen za onega, ki trdi, da je svet sam od sebe in večen; t. j. ni nastal nego bil od — vekomaj. In „svet!“ Ni-li iz „materije?“ Kaj je to „materija“, kakšne lastnosti ima?

Pojem „materije“ definira Teodor Lipps („Naturwissenschaft und Weltanschauung“, predavanje na 78. shodu nemških naravoslovcev in zdravnikov v Stuttgartu, Heidelberg 1906) takole (str. 28, 29.): Kaj je materija? Za to vprašanje ima naivna zavest gotov odgovor: materija je to-le rdeče in rmeno, trdo in mehko, sladko in kislo, gorko in mrzlo itd. Toda to ni naravoslovni pojem materije. Marveč za naravoslovje je materija po pojmih prostora, časa in števila določena resničnost („... das in Raum zeitliche und Zahlbegriffe gefaßte Wirkliche“). Ta pa je, kot smo videli (stran 18 in slednja) nekaj i m a g i n e r n e g a, ako ne dodamo drugih materialnih določeb. In materialne določbe, ki jih pridevlje naravoslovje, izpremene isto v neki X. Naravoslovni pojem materije je torej pojem imaginernega, ali pa beseda materija je ime za neznanko. Slednje seveda ne velja popolnoma. Materija — tako lahko rečemo, je naposled lahko X. Nam pa zadošča znak p r o -

stornosti. Materijo torej imenujemo v prostoru določeno („das räumlich Bestimmte“), to je to, kar je v prostoru tu ali tam, v prostoru razsežno in omejeno, v prostoru premikano ali v prostoru gibajoče se itd., ne glede, kaj je sicer prostorno.

In lastnosti materije ali kot pravi Lipps „materijalne določbe?“ Niso li to: sila, zmožnost, dejnost, delo, učinkovanje, ustvarjanje, nastajanje, odpor, napetost in drugi sorodni pojmi, končno tudi oni energije? Če razmatramo vprašanje o „materiji“, je čisto gotovo, da ne ubežimo tudi vprašanju o bistvu in — n a m e n u svojstev materijinih, tudi ne končno vprašanju odkod sile, dejnost, učinki, nastajanje itd. Ali ne o nujni zvezi tudi vprašanje o postanku materije, dasi o tem ne moremo nič **neposredno** dognati z vsemi najboljšimi današnjimi pripomočki, pač pa **posredno** z umstvenim sklepanjem s pomočjo logičnih zakonov? **Zakaj** torej naj bi ne vprašali tudi o postanku materije? Je li res to vprašanje odveč in neprimerno? Raditega ker nastajanja materije ne uvidevamo, nismo dokazali? Enako bi lahko trdili o solncu, zemlji, celem zvezdnem sistemu: ne uvidimo, da je nastajal, njihovega nastajanja ni dognal nihče. Res, da nastajanja postanka **neposredno** ni dognal še noben astronom, ker je „slučajno“ zamudil nekaj sto ali tisoč milijonov let! In vendar pravi ista moderna veda, ki je služila in še služi gotovim gospodom pri njihovem razlaganju postanka sveta, da se je svet v teku toliko in toliko let razvil iz neke pramegle. Kako je to dognala?! Postanek materije je za resne znanstvenike **najmanj** uganjka in ne „neprimerno vprašanje!“ Le kdor ima **predsodek**, da za končno rešitev svetovnega problema ni treba in tudi **ne sme** biti začetka materije, ali vsaj začetnega gibanja, more uporabljati za utemeljitev svoje **vere v večnost** materije tako logiko, kot jo kaže citirani stavek. Da, tako daleč mora dospeti vsakdo, ki a priori hoče, da je „materija večna“ in postanek potem odveč!

Ne motimo se, če trdimo, da je v tem slučaju čisto umesten latinski rek: sit pro ratione voluntas! Hočem, da ni stvarnika, ergo hočem, da ni začetka, postanka materije.

Ali je torej **resničen** cel stavek, kaj vsebuje, koliko je vreden, kakšen mu je značaj, ta vprašanja so, kot upamo, dovolj osvetljena. Že zdaj pa lahko povemo, da se nam bo še često pokazala prilika, da dokažemo radikalnim tezam **sofističen** značaj. V blestečem slogu skrivajo **dvojno** „resnico“ in „moralo“.

Ko bi obveljalo načelo, da se povprašujemo po postanku kake stvari le tedaj, ako uvidimo in doženemo njeno nastajanje, bi z vso upravičenostjo lahko zaklicali vsem, ki so se in se še mučijo s svetovnimi ugankami: „Kako naduti in majhni ste vendar, ki še niste prišli do naše formule, na tako primitiven, lagoten način pojasnujoče in razrešujoče najtežje probleme!“

Resolucije zagrebskega sestanka.

Vodilne ideje našega gibanja. (Ref. tov. Česnik.)

Slovensko in hrvaško katoliško dijaštvo izjavlja:

1. da smatra katoliško idejo kot vodilno pri svojem gibanju, da ostane zvesto katoliški cerkvi, veri svojih pradedov in hoče svoje življenje in delovanje uravnati po njenih vzvišenih nauk;
2. da v ljubezni in delu za narod, v boju za njegove pravice in njegov obstanek vstraja do konca;
3. izšlo iz demokratičnih mas bo gojilo vedno demokratično idejo, dosledno delovalo zanj in se bo borilo proti nevarnim in pogubnim namom liberalizma in socialne demokracije za kršćansko kulturo svojega naroda.

Naše organizacije. (Ref. tov. Dolenc.)

1. Prvi sestanek slovenskega in hrvaškega katoliškega dijaštva naglašja potrebo združevanja katoliških dijakov v akademičnih društvih v svrhu vzgoje značajnih katolikov med izobraženstvom in razširjanja katoliške ideje med dijaštvom.
2. Sestanek naglašja dolžnost vsakega člana katoliškega akademičnega društva, da sodeluje v društvu za notranji procvit društva in za ugled katoliškega dijaštva v javnosti.

O pučkim predavanjima. (Ref. tov. Andrić.)

U »organizaciji hrv. kat. daštva« ima se ustanoviti sekcija za pučka predavanja. U toj sekciji neka su sve četiri pokrajine kraljevine Hrvatske: Hrvatska-Slavonija, Bosna-Hercegovina, Istra-Primorje i napokon Dalmacija zastupane i to svojim sinovima. Svako od tih zastupstva za sebe čini podsekciju, kojoj su na čelu dvojica drugova, i to ako je ikako moguće jedan teolog, a drugi dak svjetovnjak. Tih osam pročelnika čine odbor sekcije, koji sam iz svoje sredine bira predsjednika sekcije.

Predsjednika te sekcije bira prvi put skupština sveukupnog hrvatskog kat. daštva, a ostale odbornike neka biraju akademiška društva »Domagoj« i »Hrvatska« u dogovoru s bogoslovima. Pred konac svake slijedeće školske godine bira podsekcija na jednoj od svojih sjednica pročelnike za buduću godinu, koje slijedeća skupština sveukupnog hrv. kat. daštva potvrdi.

Svaka podsekcija treba, da se najprije uputi, potanko u stanje hrv. kat. naroda u svome području, te da prema tome udesi svoj rad. Obveza je dakako moralna.

Kad se koji od drugova odluči, da obradi u tom smjeru koju temu, ima dotična podsekcija u sporazumu s ostalima, da odredi, hoće li se izdati u štampi. Takve će brošurice moći ijači eventualno i troškom »hrvatske vojske«, koja će se po svoj prilici u najkraćem vremenu osnovati.

Podsekcije so između sebe u živom saobraćaju te neka im je uvijek na umu i zbliženje interesa cijeloga hrvatskog naroda.

izvještaj o radu podsekcija šalju pročelnici koncem svakog semestra predsjedniku sekcije, koji ih ima u glasniku hrv. kat. daštva »Luči« odštampati. Na godišnjem pak sastanku hrv. kat. daštva ima predsjednik sekcije da iznese izvješće rada cijele prošle školske godine, prije nego se dadne absolutorij starom odboru, da cijelo daštvo izrazi svoj sud o tomu radu i prema potrebi dade smjer djelovanja buduće godine.

(Dalje prihodnjič.)

Visokoškolsko dijaštvo.

Camera obscura.

(Sam odgovoren za članek.)

Neresničnost radikalnega sumničenja.

V zadnji številki »Omladine« (12. aprila) so radikalci sami, molče in na glas vpijoč, osvetlili na podlagi sumljivih, nepisмениh dokumentov slučaj, ki jasno kaže, da imajo naši nesebični radikalno-liberalni kolegi lep, močan in neusahljiv vir dohodkov v »Radogojevem« starešinstvu, in da so podpore tega eminentno nepristranskega obćeslovenskega dijaškega društva o d v i s n e le in samo od čistega radikalno-liberalnega prepričanja in namenjene održati in podpirati le onega, ki jih je prejel v radikalno-liberalni odvisnosti. Nadalje so sami, sicer neprostovoljno, pokazali moralo teh čistih radikalno-slovenskih, t. j. narodnih podpornikov, ki jim pripušća, da odtegnejo celo v prvič prositelju podporo, če vidijo, da le-ta ni ali ne bo vstopil v radikalno-liberalno društvo. Iz tega jasnega in neoporekljivega dejstva pa naši čitatelji lahko sklepajo in so lahko tudi prepričani, koliko in kakšno vlogo igra pri radikalno-liberalnih nesebičnih rodoljubnih slovenskih podpornikih v r e d n o s t in potreba in kakšno »radikalno slovensko-narodno prepričanje«, brez ozira na to, da je pri slovenskih radikalnih-liberalnih podpornikih — vera »privatna« stvar — žalibože — tudi kapital »Radogoja« privatna, t. j. radikalno-liberalna stvar, ki se popolnoma nesebično in nepristransko razdeli med same čisto zanesljive narodne prepričance.

Vprašamo Vas, dragi nesebični radikalni kolegi, se li ne reče prodati samega sebe, če sprejemate »Radogojevo« posojilo in podporo in vstopate radi njega v radikalno-liberalna društva, da tako ostanete vsaj v delni odvisnosti, če pa ste »zvesti«, kakor sami pravite, pa se posojilo spremeni v darilo?

In med onimi, ki so sledili »nujni (rejeni) logiki« navedenih dejstev, se nahaja tudi akademično društvo »Tabor« v Gradcu in skoro gotovo tudi »Slovenija« na Dunaju in vsa druga radikalno-liberalna akademična društva, ki krijejo s svojo čisto nesebičnostjo v sebi vse one, ki naj se čutijo po naši notici prizadete, ne zaradi svojega prepričanja, ampak po

njih mnenju zaradi »malih« nesebičnih podpor, ki so jih prejeli od »Radogoja« le pod pogojem, da so vstopili v eno izmed radikalno-liberalnih društev, da tako stojijo čisti pred svetom v svojem prepričanju in nesebičnosti.

Ker pa že vidimo, kako po vrsti vstajajo radikalni kramarji, da bodo v svoji čisti neizkaljeni nesebičnosti zagovarjali svoje prepričevalno sumničenje, jim za pomoč pri njihovem odgovoru in zagovoru povemo še par zgledov radikalne nesebičnosti liberalnega prepričanja. Slučaji, ki pa niso slučaj, naj bodo radikalnim kolegom darežljiv primer v tolažbo njih korespondence glede g. V. — Bilo je pred tremi leti. Naš tovariš je hotel prositi pri podpornem društvu »Radogoj« za podporo. Kot neizkušen visokošolec je šel osebno k par gospodom odbornikom, da bi se priporočil za ugoden uspeh prošnje. A kaj se zgodi? Gospod ga vpraša: »V katero društvo boste pa vstopili?« — Tovariš odgovori: »Sem že v društvu ‚Zarja,« — Gospod odbornik: »Tako! potem je pa vsa prošnja zastonj, ker mi podpiramo samo ‚naše‘! Vas prav obžalujem, da Vam ne moremo ustreči, ker mi zlagamo samo za ‚naše‘ skupaj.« — Tudi ta gospod odbornik je torej obžaloval našega tovariša, ki ni hotel dobro storiti. — Druga zgodba. Zgodilo se je, da je neizkušen »Zarjan« prosil za podporo pri »Radogoj«. (Če bi bil izkušen, ne bi bil prosil.) Ker je bil brez gmotnih sredstev in prošnjo redno opremljeno z vsemi potrebnimi revnimi in kolokvijskimi spričevali, je bil pa res — recimo — saj tukaj enkrat v resnici prepričan, da dobi mastno brezobrestno posojilo — radikalno-liberalno darilo od starešin »Radogoja«. A krčevito in korenito se je zmotil v svojem človekoljubnem prepričanju. Prošnja je bila odbita. Zakaj? Ker je bilo preveč radikalno-liberalnih prosilcev, katerim ni treba in ni bilo treba prodajati svojega prepričanja za liberalno-radikalne srebrnike!

Ljuba »Omladina«! Naš tovariš seveda ni vedel, da bo odbornik »Radogoja« poskrbel za gmotno pomoč le tedaj, ako se zaveže liberalcem. Mladi neizkušeni ljudje so navadno res tako naivni, da mislijo, pravico podpore daje pred vsem vrednost in potrebnost, ne pa »prepričanje«. Kako se je motil naš neizkušen tovariš, nam najboljše dokazujeja prej navedena zgleda. In tudi nas je napravila izkušnja bolj previdne, ko smo spoznali liberalno prepričanje in naziranje o vrednosti in potrebnosti podpor dijakom — njim »tujega« prepričanja.

Iz naših značilnih vzgledov liberalne nepristranosti in nesebičnosti sledi le eno: Liberalci dajo svoje podpore le onemu, o katerem so »prepričani«, da jim je »prodal« svoje »prepričanje«, ker oni nabirajo samo za »svoje« liberalne ljubljence. Ne zamerimo jim tega, a dokler oni kupujejo in plačujejo samo liberalno-radikalno prepričanje, in dokler radikalci prodajajo svoje »obširno« prepričanje pri »narodno-naprednih« podpornih društvih à la »Radogoj«, dokler dobivajo samo radikalno-liberalni dijaki »svoje« podpore pri vrlih narodnih posojilnicah, toliko časa naj lepo molčijo o »svojem« »svobodno« prodanem prepričanju. Ali veste zdaj, kdo več prepričanja proda, Vi ali mi? Ali veste, dragi nesebični radikalni kolegi, da so Vaši ožji kolegi prosili pri klerikalno prepričanih gospodih in duhovnikih (ne sorodnikih!) podpore in so jo tudi dobili in jo še dobivajo, in to v času, ko so bili v Vaših velezaslužnih pristno liberalno-radikalnih društvih!

Ali poznate dejstvo, da se je našemu tovarišu odreklo »Radogoevo« podporo — posojilo v času, ko je bil gmotne pomoči najbolj potreben,

odtegnilo samo radi tega, ker ni bil liberal ec?! Ali veste, da od »Rado-
dogoja«, od različnih štajerskih posojilnic še noben »klerikalec« ni dobil
podpore. Ali veste, da so na Štajerskem neke mastne štipendije, katere
uživajo samo radikalno-liberalni študentje! — In navzlic vsem tem dej-
stvom pa si predrznejo ljudje, katere krije sedaj praška akademična
»Adrija«, sezidati oder morale in čistosti ter priporočati vsem, ki jih enaki
slučaji še niso prepričali, »radikalno brezvestnost«. Ali veste, da kljub
svojemu svobodomiselnemu, naprednemu prepričanju radi uživate »ka-
toliške štipendije«, kakor Knafelj in drugi; seveda to morete
stvar in zadeva. Škoda res, da ni »klerikalna bisaga« že zdaj tako polna,
delati le Vi, ki sta Vam vera in katoliško prepričanje zasebna, privatna
da bi mogla obenem rediti »radikalno brezvestnost«. No, ako bi imeli
klerikalci tako velike podpore, kakor jih imajo naši kozmopolitični radi-
kalci, bi bilo v dveh letih vse dijaštvo v našem taboru, ker bi imeli
dovolj sredstev, pokupiti Vaše nesebično prepričanje. No, pa še nismo pri
kraju, g. V. in drugi ljubljenci urednika »Omladine«. G. V., Vam sve-
tujemo, da greste še enkrat v Ljubljano eksercicije delat in Vam za pre-
mišljevanje nasvetujemo ta-le vprašanja:

1. Kako sem se lansko leto vestno pripravljaj na eksercicije in kak-
šen uspeh sem imel od njih v g m o t n e m in duševnem oziru!
2. Kako sem se pripravljaj za vsprejem v »velezaslužno« društvo
»Zarja« — in meni ljubo društvo »Tabor«.
3. Ali bi Vam bilo res le treba izstopiti iz Vaše radikalne organi-
zacije, pa si bi bili osigurali trajno podporo za celi čas svojih študij! —
(»Omladina« 12. 4.)
4. Ali sem bil res tako naiven in »neizkušen« abiturijent, za ka-
koršnega me ima urednik »Omladine«.
5. Ali sem odkritosrčno in pošteno ravnal pri vsem tem svojem po-
četju — ali nisem bil čisto navaden brezvesten hinavec?
6. Ali nisem čisto po nepotrebem nadlegoval, krivico delal in storil:
 - a) gospodu domačemu župniku, ko sem se mu hlinil in delal svetega,
pobožnega in navdušenega za katoliško stvar, da mi je dal denar,
da sem šel brezplačno v Ljubljano eksercicije delat in tuj — kato-
liški denar zapravljat;
 - b) gg. oo. jezuitom, kjer sem zastonj spal in jedel in so se očetje je-
zuitje vrh tega še zaman trudili, da bi me izpreobrnili, mene že
zdavnaj po prepričanju mehko dozorelega »Taborita«;
 - c) gospodu Puntarju, ko sem ga po nepotrebem nadlegoval s pismi
in ga hinavsko prosil s svojo »velezasluženo« dopisnico za vstop
v »Zarjo« in mu s svojim neodkritim obnašanjem in občevanjem
kradel tako drag čas;
 - d) slovenskemu kat. akademičnemu društvu »Zarja«, ko sem po ne-
potrebem hodil v društvo špijonirat in mazat društvene prostore;
 - e) gosp. dež. poslancu dr. Jankoviču, ko sem mu kot najvišjemu ljud-
skemu uradniku čez glavo zaposlenemu kradel čas in ga motil v
njegovih poslih;
 - f) »Leonovemu« starešinstvu, ki je imelo z menoj mnogo sitnosti in
nepotrebega dela in mi izjemoma podelilo kot prvoletniku podporo,
a sem jo odklonil, ker se mi je zdela premajhna in preobvezna.

Ako si bode, g. V., tekom eksercicij odgovorili odkritosrčno na
vsa ta Vam zastavljena vprašanja, smo prepričani, da ne boste drugo leto

več v »Taboru«, ampak v »Savi«, ker eksercicije Vam mnogo koristijo, kakor ste to sami prvič eminentno dokazali! — Bog živi Vaše bivše versko — seveda privatno-tajno — in sedanje radikalno-narodno javno prepričanje!

Pa saj vemo, da Vas, gospôda radikalna, ne bomo prepričali, ker Vaše radikalno prepričanje je nedotakljivo! In sicer zakaj? Ker Vi svojega prepričanja sploh nimate, — kaj ne? — torej ga tudi prodati ne morete — torej čisti prejimate podpore — liberalne ali klerikalne — in tako stojite čisti pred svetom — na odru radikalne morale, t. j. Vaše brezvestnosti. In tako imate Vi prav! Kaj ni res?

(Dalje po potrebi.)

Glasnik.

»Zarja« si je sestavila na občnem zboru, dne 13. sušca t. l. sledeči odbor za letni tečaj: Predsednik: iur. Ivo Česnik; podpredsednik: cand. iur. M. Malnerič; tajnik: iur. P. Rupnik; blagajnik: iur. V. Polak; knjižničar: iur. N. Oberman; gospodar: med. A. Arnšek. — Za odbor: Česnik, predsednik; Rupnik, tajnik.

* * *

»Akademija sv. Karla« v goriškem bogoslovju si je sledeče sestavila odbor: Predsednik: Venceslav Belé; podpredsednik: Dinko Vlakančič; I. tajnik: Oskar Pahor, Slovenec; II. tajnik: Emerant Kajin, Hrvat.

* * *

Slovenska dijaška zveza. Mariborski somišljeniki so nam poslali nekaj poljudnih knjig, neimenovani gospod je daroval za knjižnico S. D. Z. v Ljubljani precej beletrističnih knjig, g. Štefe je podaril do 20 hrvaških del. Iskrena hvala! — Vsi tovariši in somišljeniki naj bi posnemali Mariborčane! Tu je praktična pot za udejstvovanje narodnega dela katoliško-narodnega srednješolca. Izkušnje kažejo, da nekateri zaspanci v domovini ne umejo še zdaj zadostno pomena našega gibanja. O tem smo se prepričali tekom letošnjega leta. Mogoče se vzbude. Budi naj jih pa tudi katoliško-narodno dijaštvo in sicer z delom o počitnicah! Vsakdo, ki čuti zmožnost, naj stori svojo dolžnost v procvit in prospah idealov, za katere se nam je boriti.

* * *

Iz »Zarje«. V zimskem tečaju so se vršila v društvu ta-le predavanja: Tov. Malnerič je predaval »o pravniški tehniki« in »o avtoriteti v stari Ruski«; tov. Puntar »o boju za svetovno naziranje«; tov. Češnik »o knjigah družbe sv. Mohorja«; g. dr. Kotnik »o ljudskih knjižnicah«; g. Rožič, cand. phil., »o naravni in kulturni razdelitvi človeštva«; g. prof. dr. Glaser je podal verno sliko portugalskega velikega pesnika-trpina Camoensa in razložil pomen njegovih pesnitev. V društvu so bili trije klubi: »Klub za proučevanje srednješolskega vprašanja«, pod vodstvom tov. Logarja; »Filozofski klub«, ki ga je vodil č. g. dr. Zdešar, in je imel sejo vsak teden. Razpravljalo se je o apologetičnih, logičnih in psiholoških problemih, in »socialni klub«, ki se je ustanovil ravno pred koncem tečaja in za katerega vlada največje zanimanje. Gotovo razvije med letnim semestrom pridno delovanje. Načeluje mu cand. iur. tov. Rakun. V klubu, ki je imel sejo vsak teden, je predaval g. Rožič »o državah« (geografično-

političen pregled) in »o prvotni zgodovini Slovanov«. V slovenskem krščanskem izobraževalnem društvu »Domovina« so predavali: tov. Česnik »o turških vojskah«; tov. Gorjanec »o veri starih Slovanov«; tov. Malnerič »o delavski pogodbi«; tov. Kovač »o razvoju gospodarskega liberalizma«; tov. Breznik »o človeških živilih«; cand. phil. Val. Rožič, član »Slovenske dijaške zveze«, »o organizaciji«, »o potresu« in »o razgledu po svetu leta 1907.« ali »o važnih gospodarskih in političnih dogodkih leta 1907.«

Število članov se je znatno povečalo, zato je bilo življenje v društvu živahno. A bilo bi še živahnejše in razvilo bi se posebno znanstveno delovanje med nekaterimi tovariši, če bi bilo v knjižnici več znanstvenih knjig in v čitalnici več revij. Tako pa vlada v tem oziru precejšnja mizerija, da ni mogoče ustrezati popolno na to plat društvenim smotrom, ker nedostaja gmotnih sredstev, dasi nam nasprotniki v svoji krivičnosti očitajo polne blagajne. Radi privoščimo take društvene in zasebne podpore svojim nasprotnikom. Dvomimo, ali bi bili z njimi zadovoljni. Najbrže bi namrdili obraz in začeli pometati pred svojim pragom in bi ne vpili več o »plačanih dušah«. Od merodajnih krogov v domovini pa pričakujemo za društvo več zanimanja, posebno od onih, ki so izšli iz naših vrst. Zavedajo naj se tega in nam pomorejo s svetom in delom v potrebi. Poguma, vztrajnosti in veselja do dela je dovolj v naših vrstah, treba je, da poleg nas store tudi primerni krogi svojo dolžnost. Kar se žrtvuje za društvo, se procentuje z bogatimi odstotki in pravijo, da je mladina povračilo. To bo v polni meri tedaj, če bo imela sredstev, da si črpa zlatih zakladov vede in znanstva.

* * *

Knjižnica »Slovenske dijaške zveze« naj bi se vedno izpopolnjevala z znanstvenimi knjigami. Veliko dobrotnikov je že darovalo to ali ono knjigo, a nujno je, da z godaj pripravljamo bogato, znanstveno, visoko stoječo knjižnico radi bodočega slovenskega vseučilišča. Naj bi postala centrala za vse somišljenike dijake in nedijake. — Ne vem, da-li ima »Leonova družba« svojo knjižnico. Če jo ima, naj jo izpopolni, a naj bi bila članom S. D. Z. vedno na razpolago. Ali bi ne bilo umestno, ko bi se obe knjižnici združili v eno in bi polagoma nastala krasna knjižnica, pravo središče za znanstveno delo somišljenikov? Skrbimo za sedanost in bodočnost! Poedinci imajo lepe knjige, a mnogim ni dano, da bi si jih sami nabavili. Tudi revij treba, zlasti socialnih. Ali ne bi bilo mogoče zasnovati knjižnični odsek »Leonove družbe«, ki bi se pečal samo z vprašanjem, kako zasnovati lepo znanstveno knjižnico? ! — »Slovenska dijaška zveza« naj zasnuje poseben arhiv, ki bo hranil specielno vso tvarino, izšlo po časnikih in drugih listih. Za poznanje »dijaške zgodovine« je to prepotrebno. — Posebno pa bi bilo potrebno, ko bi zbrali vse podatke o dijaških listih. Za slovstveno zgodovino so gotovo precejšnje važnosti, ker so budili zmisel in veselje za literarno delo. Kdor ima kaj takih »literarnih ostalin, naj jih pošlje »Slovenski dijaški zvezi«. — Hočemo namreč preiskati to dijaško literaturo in jo oceniti po njenem pomenu in kulturni naši zgodovini! Gotovo zanimivo vprašanje!

* * *

Živinozdravniška visoka šola na Dunaju je tudi doživela preosnovo. Absolventi dobe doktorat. Vpelje se kolegnina 50 K na tečaj. Ta zavod je bil dosedaj pod vojaškim nadzorstvom, rektor je imel šele drugo besedo. Sedaj to izgine, rektor bo samostojen. Vojaški akademiki izgube vse predprave, kar je važno zlasti pri podeljevanju štipendij. Kar se tiče financ v obče, moramo ta zavod le priporočati vsakomur, kdor ima veselje do živinozdravniškega stanu J. P.-n.

1508—1908!

Dne 8. rožnika 1908 bo preteklo ravno 400 let, kar se je rodil v Raščici blizu Lašč na Dolenjskem slovenski Luter — Primož Trubar. Kdor ljubi slovensko slovstvo, — in kateri slovenski dijak ga ne? — izgovarja z nekim svetim spoštovanjem ime Trubarjevo, zakaj on dobro vé, da je ta mož v našem slovstvu nekak — Krištof Kolumb: spisal nam je (1550) prvo slovensko knjigo. Četudi je bil samo katekizem (in abecednik), vendar je storil veliko delo, ker je moral orati — ledino, kakor pravi sam. (Prim. Aškerc: Primož Trubar, 1905, str. 82.)

„Celina je načeta . . . Prve liste
dobil sem iz tiskarne danes, glej!
Veliko preudarjal sem in mislil,
kakó naj pišem jezik svoj slovenski
in v kakšne črke vlivam naj besede,
ki ljudstvo izgovarja jih domá . . .“

Bil je sin preprostih kmetjskih starišev in to je naša sreča: nepokvarjeno govorico svojih dolenjskih rojakov-kmetov je povzdignil k časti književnega jezika. Izpolnilo se je torej že ob začetku, ob rojstvu naše slovstvene zgodovine, kar se je potem ponovilo že mnogokrat:

Kar mož nebesa so poslala,
da večnih nas otmó grobóv —
vse mati kmetjska je zibala,
iz kmetjskih so izšli domóv.“ (S. Gregorčič.)

In ker si je kot ubožen dijak moral služiti v potu svojega obraza kruh, da si je pridobil učenost in omiko, zato zasluži dvojno zahvalo, dvojno občudovanje.

In v resnici! Ako bi vsi zastopniki slovenskega razumništva slavili Trubarja samo kot očeta slovenske književnosti, bi bilo to slavlje gotovo enoglasno, pristrčno in nekaljeno. Toda, žal! Trubar ni zastavil samo pluga v ledino slovenskega slovstva, temveč zasadil tudi meč v prsi — katoliški cerkvi, ki ga je bila vzgojila. Krvavela je vsled tega katoliška cerkev na Slovenskem, pričeli so se verski boji, kajti vsaka živa stvar se brani smrti in katoličani tudi niso hoteli kar tako meni nič tebi nič

umreti. In baš to stran Trubarjevega delovanja bodo naši nasprotniki letos temeljito povdarjali. Že šumi po gozdovih in gozdičkih slovenskega protiverskega časopisja in pričakovati nam je viharja, ki bo pometel katoliško cerkev s slovenskega ozemlja; že znašajo svobodomiselci slovenski drva, da bodo dne 8. rožnika znova zažgali lutrški kres, češ: »glejte, tako se je godilo slovenski knjigi vedno; katoliška duhovščina jo je sežigala na grmadi od Trubarja do Cankarja!« In vzplamtel bo velikanski kres ob splošnem navdušenju slovenskih svobodnjakov; najbolj pridno pa bodo nosili drva na ta umetni kres svobodomiselni srednješolci, iz velike večine elegantno oblečeni sinovi imovitih meščanov, uradnikov, trgovcev; ti so sedaj prevzeli vlogo kmetjskih fantov; siti so, dobro se jim godi, in zato si lahko privoščijo še ta šport, da širijo brezverstvo po naših gimnazijah.

Ne bomo se pričkali s svobodomiselci o »lutrskem kresu«; vsak omikan človek vé, da je treba vsako dobo v zgodovini razumevati iz nje same. Pač pa lahko omenimo tako mimogrede, da imamo letos še dve drugi obletnici: 350 let bo preteklo novembra meseca (1558), kar so luterani v mestu Reznu ljubljanskemu škofu Urbanu Tekstorju ponoči polili stopnjice z vodo, ki je zmrznila in se je zjutraj škof pri padcu poškodoval do smrti; na sv. Rešnjega Telesa dan pa bo preteklo 300 let (1608), kar so luterani v Ljubljani med procesijo napadli škofa Tomaža Hrena, hoteč ga ubiti. Le pogledjte kamniti križ na Ambroževem trgu! Torej po življenju so stregli katoliški duhovščini! In kaj je človeku dražje nego življenje? Ni šlo »kri za kri«, ampak »kri za mrtvo knjigo«, pa bodi tudi — slovenska!!!

Sicer pa mora nemški protestantizem v slovenskem dijaku vzbuditi le žalostne spomine. Pogledjte le v zemljevidu mesto Wittenberg, kjer je rohnél Luter, kjer je najbolj hrumela takozvana reformacija. Kakšen kraj je to? Kroginkrog so prebivali tam polabski Slovani, tista zemlja je bila slovanska; s silo so jim Nemci vbijali krščanstvo in svojo kulturo; zato je ondi vedno tlela v ljudstvu, tudi ko je bilo že ponemčeno, mržnja proti katoliški cerkvi, dokler ni slednjič (1517), vzplamtela v tako strašni požar! Protestantizem je najhujša šiba, ki še danes tepe nemški narod, kaznen za grehe, ki so jih storili nad nesrečnimi polabskimi Slovani!

Toda vrnimo se iz davnih časov zopet v leto 1908! Motite se, slovenski svobodomiselci, če mislite, da katoliški Slovani Trubarja kot verskega reformatorja zaničujemo; nikakor ne! Tudi v tem oziru se učimo od njega in ga razumemo bolje, nego vi! Vi, ki pravite, da ste »radikalci«, ali veste, kaj je bila korenina dušnemu življenju Trubarjevemu, korenina, ki je iz nje rastlo vse njegovo delovanje? Kakor je že sv. Pavel rekel: ne živim jaz, temveč v meni živi Kristus, — tako tudi Trubar. Kristus je njegovo življenje, Kristusa ima vedno pred očmi, vanj upa, njega ljubi, zanj dela, piše. Le berite Trubarjeve predgovore, ki mu izvirajo res iz srca, n. pr. v Sketovi čitanki za 7. in 8. razred srednjih šol! Takoj predgovor v katekizmu (l. 1550) se pričinja z besedami: »Vsem

Slovencom gnado, mir, milost inu pravo spoznanje božje skuzi Jezusa Kristusa prosim.« (Str. 50.) In tako imenuje na šestih straneh (50—55) še petnajstkrat ime »Jezus« ali »Jezus Kristus«. Da bi Slovenci spoznali, kaj je greh, da bi izpolnjevali božje zapovedi za voljo Jezusa Kristusa, da bi živo verovali vanj, zato jim piše prvo knjigo (Ib.) V zmoti je zavrzel katoliško cerkev, a Kristus mu je bil neprenehoma v mislih, na jeziku in v peresu. Vi, »radikalci«, ste zavrgli oboje: katoliško cerkev in — Kristusa, ki je bil Trubarjeva korenina in deblo življenja; obešate se samo na veje in vršičke, ki so pog nail iz debela protestantizma: sovraštvo proti katoliški cerkvi.

Mi pa se tudi še leta 1908 trdno oklepamo katoliške cerkve in Kristusa ter navdušeni za slovensko književnost slovimo Primoža Trubarja!

Cesti.

Jason Vasiljev.

Bela cesta, bela cesta,
kaj si me nekoč
vabila in vabila
proč od nizkih koč?

Bela cesta, bela cesta,
kaj si mi tedaj
govorila, da se v dalji
razprostira raj?

Bela cesta, bela cesta,
v dalji raja ni —
Stokrat srečen, ki mu dalja
ne izpije vse krvi! —

Pomladna romanca.

Jason Vasiljev.

V roke vzela je kitaro
in zapela pesem staro:

— Pomlad je v deželi spet
smeh zbudila nam in cvet.

Toda jaz uberem pesen,
kot budi jih v srcu jesen.

Oj življenje, kaj tako
hitro vzelo si slovo? —

Dvajseta zdaj mimo mene
gre pomlad — že nãd ni ene . . .

Kje ste dnevi solnčnih sreč?
Ah, nikdar ne bo vas več! —

Izzvenela je kitara:
O življenje, o prevara! —

Večer.

St. P.

Z blestečima rokama
objame solnce trudnega človeka:
»Samotni, kaj ti je?«

»Ko sanja se dviguje mlada beka
na polju tam
brez listja, cvetja; podnjo poje reka
srebrne pesmi,
a v dobravi od njih ni niti jeka.
Tako je s srcem samotnim.«
A solnce ga objame, trudnega človeka:
»Tu vleži se, počij!
a jutri greš z menoj v svet — po leka.«
In vleže se, počije,
ko solnce samo zablešči mu težka veka.

Misli.

St. P.

V belo poljano misli hodijo,
v belo poljano misli blodijo.

Nikdo ne sme pogledati,
kakšne so, povedati.

Z lilijskimi nožicami,
s srebrnimi palicami.

drobne, bleščeče ko svetinje.
Zjutraj pa so v poljani stopinje,

Pod topoli.

Jason Vasiljev.

Ob cesti v dan beli
drhtijo topoli,
kot da naselile
so vanje se boli — —

Kadâr ob življenja
se mojega cesti
začnejo topoli —
spomini mi tresti:

Jaz hodim pod njimi,
poslušam drhtenje
in s slutnjami mislim
na svoje življenje.

Bogve, kaj vse takrat
si bode želelo! — —
Bogve, kaj vse takrat
bo srce trpelo,

Materi.

Jason Vasiljev.

Kdo je, ki se je izgubil
v daljnem svetu,
dasiravno ljubil
je iz srca mater? —

Ni ga! — Glej, zato o mati
trdna vera,
da ne bo jokati
treba ti za sinom!

Srednješolsko dijaštvo.

Iz Ljubljane. Ob blagoslovljenju novega poslopja II. drž. gimnazije se je zopet razburila vroča dijaška kri. G. ravnatelj je v okrožnici oglasil, da naj po njegovem govoru zakličejo dijaki cesarju trikrat »slava«, ne pa neslovenskega »živijo«. Stvar je malenkostna in bilo je več hrupa, kot je bilo treba. Že olika zahteva, da poslušalci to zakličejo, kar govornik zahteva. V tem oziru je bila opazka g. ravnatelja »o neslovenskem živijo« skoro preveč. Pri tem se je pa po nekaterih razredih napak bralo ali razumelo, kot bi stalo: »ne pa slovenskega živijo«. Dijaštvo je bilo po pravici presenečeno, ko je g. ravnatelj pozdravil goste najprvo v nemškem jeziku, saj velja, vendar gimnazija za nekak slovenski zavod; poleg tega je bilo navzočih le par Nemcev. Tako je tudi to pripomoglo, da se je ravnateljevemu pozivu odzvalo le malo glasov, velika večina pa je bila tiho. Glasni živijo-klici po dijaškem govoru so doneli kot nekaka demonstracija. Stvar je izrabilo politično časopisje, ker ima g. ravnatelj najbrž to smolo, da se ne nagiblje na nobeno stran.

Sramovati pa bi se moralo slovensko dijaštvo, če je prišel iz njegove srede dopis v »Narod«, ki ni nič drugega, kot prav barbarski osebni napad.

Novo poslopje je prav lepa stavba, higijenično in praktično urejena. Bil pa je že skrajni čas, kajti prejšnji prostori in oprava je bila v takem stanju, da je škandal za Avstrijo, da se v njej kaj takega pusti. Celi oblaki prahu so se dvigali iz tal pri vsaki stopinji, kjer je bila prej kuhinja, je bil nabasan cel razred, v temnih sobah niti svetilk ni bilo, neprijeten duh se je širil iz stranišč in iz dvorišč v okolici, klopi stare in polomljene, da je vedno škripalo, sedeži ozki za pečenj, da si se moral vedno z nogo upirati, če nisi hotel smukniti pod klop. Marsikateremu dijaku je prišlo med poukom slabo in ni čudno, če je kdo dobil kako bolezen. Seveda se je uredilo sedaj, ko so prišli tja Nemci, vse boljše.

* * *

»Svobodna misel, svobodna šola, svobodna vzgoja« je naslov brošurici, ki jo je spisal srednješolski mladini prijatelj v Ljubljani. Pisana je poljudno, da jo razume vsak nižješolec. Kratko in temeljito zavrača fraze o svobodi, ki jih tako razširja »Omladina«, zlasti pa »Svoboda«. Mlajši tovariši naj se obrnejo do starejših, ako jim vendarle ne bi bilo kaj jasno. Toplo priporočamo.

* * *

»Mladost« je novoizšlo glasilo mladeniških organizacij na Slovenskem. Nov list bodi iskreno pozdravljen, saj je bil krvavo potreben, zlasti ob meji. »Krščansko demokratiško, to je naše geslo! Nikoli naj nam ne bo le prazna beseda. Morebiti se oziraš po nasprotnikih . . . ? Ne maraj zanje: njih hvale ne išči, za njihove ugovore se ne brigaj! Šli bomo svojo pot naprej, po nasprotnikih se ne bomo ravnali. Da jih le v delavnosti prekosimo! Saj nas ni malo!« To je samozavestna beseda, izraz sile. Saj stoje za listom trume štajerskih fantov, nad 600 telovadcev širom Slovenske. List bo prinašal apologetične sestavke, poljudno pisane; socialne članke; poročilo o gibanju mladeniških organizacij, zlasti telovadnih. Posvečal bo pa svojo pozornost tudi srednješolskemu vprašanju v sporazumu z »Zoro«. Opozarjamo na članek v prvi številki: »Dijaško stanovansko vprašanje«. Tovariši srednješolci, katerim »Mladost« jako priporočamo, bodo gotovo lahko utrpeli vsake 14 dni 16 vinarjev in si kupili »Mladost«, oziroma plačali letnino 2 kroni. Stanovsko glasilo vsakega somišljenika je »Zora«, nanjo mora biti naročen. »Mladost« je pa stanovsko glasilo vse mladine, zato se oklenite »Mladosti« in s tem duha vse slovenske mladeži!

* * *

Verska vzgoja na srednjih šolah. »Narod« piše 28. marca: Marchet je izdal 29. decembra naredbo, ki proglašja eksercicije in sploh vse šolske verske cere-

monije za popolnoma neobligatne. Treba je le naznanila od strani roditeljev ali varuha, da se dotični dijak ne bo več udeleževal verskih ceremonij. A kaj se je zgodilo? »Prejšnji najhujši nasprotniki eksercicij so najpreje in najtemeljitejše utihnili...« Marchet je tu stal na popolnoma pravem stališču: starši imajo odločevati, kako naj se vzgaja njihova deca. Katoliški starši javno priznavajo, da pripadajo katoliški cerkvi. Katoliška cerkev veče svoje vernike — starše, da vzgajajo otroke v verskem duhu. Odtod je upravičena država, da vstraja na obveznosti verskih vaj za otroke onih katolikov, ki temu izrecno ne nasprotujejo. Dolžnost in pravico, otroke vzgajati, imajo le starši, le starši so odgovorni svoji vesti in Bogu. Narekovati jim ne more nihče, kako naj otroke vzgoje. Moralno so prisiljeni, da jih vzgajajo versko, dokler se štejejo za katolike, ude katoliške cerkve, ker s tem priča ipso re, da so pripravljeni vršiti svoje dolžnosti do cerkve. Kdor pa velja za katolika, a odteguje otroke verski vzgoji namenoma, ta jih hoče vzgajati brezversko, s tem pa stopi dejansko izven cerkve. Ako se ne otrese še imena katolik in se ne izjavi, da je brez katoliškega veroizpovedanja, tedaj ravna nedosledno.

»Narod« je žalosten... Njegovi pristaši mu sicer priknavajo govore proti verskim nadam, a svojih otrok le nočejo vzgajati po Narodovih načelih. Da, bridko! Človek reče marsikaj, blebetati za »Narodom« fraze o svobodni ozgoji je lahko in videti »moderno«. Izročiti pa otroke brezvesstvu, pahnuti jih v dvome in nemire, pod katerimi morda ječi sam — stokrat se premisli vsak oče, predno to stori. Večnih vprašanj »odkod, zakaj, kam« ne izključe vran modernega brezverstva iz človeških src. Jasen, samozavesten odgovor daje le krščanstvo, izven krščanstva — molk. Prepričanih ateistov je malo, malo. Kogar je otroval strup protikršćanstva, ta trpi v resnih urah, ko misli na posmrtnost. Čul sem ga že, ki mi je dejal: Rad bi verjel, živel tako, a ne morem... Kar je ta rekel, večina misli. A volja je preslaba, da bi sami krenili na pot, kamor jih skrivnostno vleče. Svojim otrokom pa žele pokoja, ki so ga sami izgubili, sreče, ki so jo sami uživali, udano-verní. Vest jim ne pusti, da bi darovali zavoljo svoje dece na žrtveniku katoliškega fanatizma. Zato so »utihnili« nasprotniki eksercicij, zato pošiljajo slovenski svobodomiselní svoje otroke v samostane v šolo — saj delajo isto francoski ministri — prostozidarji. »Narod«: »En odločen čin bi zalegel več nego sto protiklerikalnih člankov v »Omladini« ali »Svobodi«! Uboga »Omladina« in »Svoboda«! Nehvaležnost, niti »Narod« jima ne priznava lavorik. Zavzeti se morajo za to le vsi napredni roditelji. Pa se ne bo nič zgodilo, čisto nič —« »Narod« že pozna svoje.

»Narod« pravi dalje: »Osobito »Slovenec« in »Zora« denuncirata napredno dijaštvo in napredne profesorje.« Ločiti moramo dijaštvo od profesorjev. Vedno bomo razkrivali in šibali neusmiljeno protiverske in protisocialne pojave med dijaštvom, zlasti pijančevanje in nenravnost, ker to slabi, uničuje mladino, degenerira narod. Sicer smo pa proti temu, da bi se posamezne dijake po javnih listih zasledovalo, denunciralo, najsi dela to tudi »Slov. Narod«, n. pr. v novostih iz Celovca o dijaštvu.

Glede naprednih profesorjev je pa stvar drugačna. Prisegli so, da bodo vzgajali mladino v versko in pravno duhu. Mari jih plača katoliško ljudstvo za to, da podirajo, kar so stariši sezidali s trudom in ljubeznijo? Ali jih zato plača slovenski kmet, da zabavljajo v šoli čez cerkev in njene naprave, netijo in negujejo v svojih učencih sovraštvo do cerkve in duhovščine? Zato, da širijo notorične laži in zlobna zavijanja, zato, da zlorabljajo svojo avtoriteto v to, da zavajajo učence v zmoto in blodnjo in še zovejo arogantno svojo lažimodrost — znanost? Mi branimo svojo posest — liberalno-radikalni profesorji pa se dajo od nas plačati, da nam jo grabijo. (Ne mislimo tu na profesorje, pristaše napredne stranke, ker je med njimi mnogo poštenih, spoštovanja vrednih mož, temveč na nekatere mlade peteline, ki hočejo slovenski svet osrečiti s svojo moderno zmedenostjo.) Tu bomo brezobzirni!

Korak dalje! Slovensko trgovsko šolo dobimo. Poslancem S. L. S. naše priznanje, naša najiskrenejša zahvala, vemo ceniti njihove zasluge! O pomenu slovenske trgovske šole je poročal natančneje »Slovenec« dne 1. aprila. Cilj nam je seve trgovska akademija; a praktične potrebe zahtevajo koj vsaj dveletne trgovske šole, to je prvi pogoj za uspešno narodno gospodarjenje. Tudi bo lažje ustanoviti trgovsko akademijo, ako bo že obstajala trgovska šola. Šola se otvori bržkone že v jeseni.

Solska postavka se je obravnavala šele v proračunskem odseku. Sprejelo se je dr. Žitnikovo resolucijo, ki zahteva slovenske paralelke v višjih razredih srednjih šol izven Kranjske.

Na interpelacijo dr. Korošca glede izpita iz Slovenščine pri maturi, je naravnost cinično odgovoril Marchet: delal ga bo lahko, kdor bo hotel. To se pravi: nemško bo moral delati, slovensko pa, če se bo ravno kapriciral. To je izzivanje. Ministerstvo določa izpit iz učnega jezika. Učni jezik pa je poleg nemškega tudi slovenski (za slovenščino) na vseh srednjih šolah, kjer se poučuje slovenščina. Potemtakem bi morali delati nemški dijaki maturitetni izpit iz materinega jezika in nemščine, nemški pa le iz materinščine. Ali je to pravica? Smo li morda vazali Nemcev? Ali je nemščina državni jezik? Naše poslance odločno pozivljamo, da se zavzamejo za slovenščino z vsemi silami.

Razno.

Gojimo umetnost! Mnogo je talentov med srednješolskim dijaštvom, ki v neugodnih razmerah zamro. Ali bi se ne moglo vsaj najboljšim pomagati? Menim, da bi jih na ta ali oni način podprla »Slovenska Dijaška Zveza«, ko bi tudi to dijaško-socialno vprašanje gojila. Začela je z razglednicami. Naj bi nadaljevala. Ako sama ne more založiti serij, naj bi posredovala pri »Slov. kršč. soc. zvezi«. Sporazumno ž njo bi založili najboljša dela in jih razpečavali skupno v skupno korist. Tem potom bi mogoče zbudili novo strujo, ki bi se bližala ljudstvu, se poglobila v vse njegove težnje in potem svoje skušnje v idealni, umetniški obliki podajala novo dušno hrano ljudstvu nazaj. Dijaštvo in ljudstvo treba čimbolj zblížati že zgodaj, da se preveč ne odtujita. Naj se še kdo oglasi o tej misli. — Mogoče le dozori kaj dobrega, ako se ravnamo po reku: »Iz ljudstva za ljudstvo!«

G. Rozi! Ni nam popolnoma jasno, kaj hočete povedati v svoji pesmi »Iz tujih krajev«:

»Potnik stopal po puščavi
stopnje hitre (!),
srečal drugo na planjavi,
nesel citre.«

In potnik pripoveduje drugu, da je videl zjutraj na kraju ravnine zlato vas. Citraš ga svari, da je bila to le fata morgana. Toda

»Ni porajtal (!) potnik mladi,
stopal hitro.
Drugu se blestele solze v bradi,
brenkal citro (!)«

Ali hočete izraziti goljufnost človekovega stremljenja v dobi, ko človek gradove svetle zida si v oblake? Živahno domišljijo imate, nagaja Vam pa še preveč oblika. A ne odnehajte in oglasite se še! Na svidinje!

Tov. Maksim. Govorica ti teče dokaj gladko. Verjetno pa ni vse.

Odpalo je listje z dreves
in umrle so rože v poljani,
bel cvet nam prihaja z nebes,
vse je kakor bilo je lani.

V tretji kitici:

Ob času tem lani še pel
nad nama je palček v goščavi —

Bel cvet prihaja z nebes po zimi. Sicer ne vem, ali si krati čas palček v tem letnem času s prepevanjem, da bi bila pa vidva gazila po snegu v goščavo radovat se ljubezni, to bi bilo že preromantično.

Narava je ista, nekaj pa ni pri starem: Zinki je ugrabila smrt Tinka. Odpalo je listje, umrle so rože, »puščoben samotni je les in strte vezi so ljubavi«. Vse pa menda vendar še ne, saj sega ljubezen preko groba, kot pravijo nekateri. Sedaj pa poganja brstje, klijejo cveti in se les oživlja, morda zapoješ: »Sklenjene ljubavi so vezi —« Pisal sem tudi pismo. Na svidenje!

* * *

J. V. Pišete: »Namestu bi bilo, ako bi prinesli v listu daljšo študijo o Meškovi »Poljani«. V času, ko se mladina tako ogreva za Cankarja in se kot omamljena udaja njegovim idejam, je pač potreba pokazati na delo, ki ogreva in dviga. Meško apelira s to knjigo pač v prvi vrsti na mladino. In je tako. Mlade moči, ki poznajo ljubezen in delo, zbudijo novo življenje na Poljani — domovini.« Kar se tiče študije, se nam je zdelo boljše, da damo najprvo priliko tovarišem na srednjih šolah samostojno razmišljati o knjigi, jo študirati. Mesto refleksov se morda poprimete danih snovi ali strnete obe prosti nalogi v eno. Kot drago. Tudi sicer smo Vašega mnenja, veselo znamenje je, da se začenja odpor proti temu, kar je slabega v Cankarjevih proizvodih, že na srednjih šolah. Pesmi so dobre, nekatere jako lepe. Pošljite še kaj! Pozdrav!

* * *

Somišljenice, somišljeniki na srednjih šolah!

Pesnik, ki ga časti mladina, Meško, je izdal knjigo, ki govori predvsem mladini: »Na Poljani«. Obrača se do idealnih mladih src, da zaneti v njih ogenj ljubezni do očevine in do dela. Bavi se z mnogimi vprašanji, ki pretresajo slovenski kulturni svet. Zato je vredna knjiga, da se jo preišči čita in tudi proučuje. S tem razpisujemo dve nagradi za najboljša spisa, kojih prvi bodi študija, drugi pa prosti leposloven sestavek. Snov je izražena v naslovih.

I. Nagrada: povečana slika pesnika Meška.

»Življenje na Poljani značilno za Slovence.«
(Študija.)

II. Nagrada: eno Meškovih del, vezano, z lastnoročnim pesnikovim podpisom.

a) »Rešitev sveta je v delu . . .« (Str. 179.)

b) »Duhovnik sredi fare — svetilnik, postavljen na goro . . .« (Str. 138.)

Dali smo dve temi, da vsak lahko izbira. Za nagrado je treba sevé doposlati le eno izmed obeh tem. Pri tem se je ozirati predvsem na Poljano. Rokopise pošljite do 1. junija uredništvu. Kar dobimo pozneje, tega ne bomo upoštevali. Vsak rokopis imej psevdonim; v zaprti kuverti pa psevdonim in pravo ime ter naslov pisca. Vsakršna pojasnila daje rado uredništvo.

Poprimite se dela! Vsak ne more dobiti nagrade, a korist boste imeli od dela samega gotovo.

Uredništvo.